

eius sufficit similitudo utriusque extremi in eodem spatio. Dicitur autem Angelus esse in corpore, potius quam e contrario, quia propter suam perfectionem apprehenditur a nobis per modum actus et formæ assistentis corpori. At vero corpus quantum non dicitur esse in loco per intimam præsentiam alterius corporis, quia nullum secum admittit penetrative in eodem spatio. Sed dicitur esse in corpore sibi vicino et contiguo secundum ultimam superficiem ejus.

5. *Explicatur magis proxima responsio ex discrimine inter corpus et Angelum.* — Et quidem physice rem considerando etiam illud esse in loco solum connotat terminum realis præsentiae, et propinquitatis unius corporis ad aliud, cum denominatione extrinseca unius ab alio. Quia vero ultima superficies corporis propinqui interdum habet dispositionem ad recipiendum in se aliud corpus, ut est in superficie concava respectu convexæ, vel in interna superficie hujus cubi respectu aeris intra illam contenti: ideo in communi modo loquendi illa superficies vocatur locus, quæ se habet per modum recipientis vel continentis, cum tamen in rigore quocumque modo superficies unius corporis terminet, et circumscribat quantitatem alterius, respectu illius habeat rationem loci, saltem partialis. In hoc ergo non est comparatio facienda inter locum Angeli et corporis: nam corpus est in loco, ut circumscribente, Angelus vero est in loco, ut illi intime assistens. Quanquam posset etiam Angelus dici esse in loco circumscribente corpus, in quo intime adest, sed illud esset remote, et per aliud, ut ita dicam, per mediatam denominationem. Nam immediate solum corpus (in quo est Angelus) est in alio circumscribente ipsum. Et ob hanc causam si duo corpora essent penetrative in eodem spatio, neutrum diceretur esse in alio, sed utrumque in superficie circumscribente, quia sunt in loco modo connaturali et quantitativo, et sic neutrum terminat, seu circumscribit alium. At vero substantia corporea privata quantitate (ut in aqua supra exemplum ponebam) posset dici esse in corpore, cui est præsens, quia non esset ibi modo corporeo, sed ad imitationem spiritualis substantiæ. Sed hæc ad modum loquendi pertinent: nam res satis declarata est, simulque satisfactum est fundamento aliarum opinionum, et potissimæ difficultati in principio capitis circa hoc punctum propositæ.

CAPUT VIII.

OBJECTIONI OCCURRITUR, ET QUALIS SIT RELATIO PROPINQUITATIS, ET DISTANTIÆ IN REBUS SPIRITUALIBUS, DECLARATUR.

1. *Objectionis pars una.* — Contra nostram vero resolutionem præcipue objiciunt auctores quartæ sententiæ, quia ex nostra opinione sequitur inter Angelos posse esse propinquitatem, et distantiam fundatam immediate in illis sine interventu corporum, et similiter posse Angelum distare a corpore, etiamsi neque Angelus sit in corpore, nec inter ipsum, et corpus reale, ac corporale spatium interjectum sit. Consequens utrumque falsum est, ergo et nostra resolutio: sequelæ ut claræ supponuntur. Minor autem probatur primo a priori, ex differentia inter corpus quantum et spiritum: nam quantitas natura sua secum affert extensionem longitudinis, latitudinis, etc. Et ideo in se habet intrinsece distantiam, propinquitatem, et situm, et quod possit, quantum ex se est, superficie circumdari, et ejus capacitatem replere. At vero spiritus est indivisibilis, et ideo de se non est capax distantiae, vel propinquitatis, quia, seclusa quantitate, nullum reale intervallum intelligi potest.

2. *Ejusdem objectionis pars altera.* — Et declaratur quia, sublato fundamento, manere non potest, quod in eo fundatur: sed fundamentum distantiae, et propinquitatis est quantitas, ergo in his, quæ quantitate carent per se spectatis, non potest distantia, vel propinquitatis intervenire. Probatur minor, quia quantitas habet terminos extrinsecos, in quibus distantia, vel propinquitatis fundatur, spiritus vero caret hujusmodi terminis, et ideo non est capax distantiae, aut propinquitatis, imo neque Ubi proprii, si omnino extra corpus sit. Secundo probatur idem, nam alias sequitur Angelum extra cælum esse posse, quod est impossibile, alias esset in nihilo, cum extra cælum nihil sit. Tertio sequitur si essent in rerum natura Angeli sine corporibus inter eos esse potuisse realem distantiam, quæ tamen concipi non potest, quia inter eos nihil esset: ergo nec vera intercedere illic concipi potest. Quarto alias esset situs in Angelis secundum se spectatis, et consequenter omnes differentiarum positionum, ut esse supra, aut infra, Angelis tribuendæ essent. Hæc autem omnia sunt absurda, et ex defectu nostræ imaginationis

proveniunt, quia cum non possimus concipere Angelos, prout in se sunt, et ex sensibilibus illos concipiamus, interdum deficimus, quæ sunt propria corporum illis accommodando.

3. *Ad primam objectionem in numero primo.* — *Effugium.* — *Impugnatur.* — Hæc vero obiectio non solum non infirmat nostram sententiam, verum potius illam suadet, et confirmat. Unde respondendo in forma concedimus primam, et secundam sequelam, et negamus minorem, seu consequentiam. Et veritas utriusque consequentis declaratur, ac persuadetur: quia nemo negabit Angelos existentes nunc in cælo Epyreio tantum distare ab Angelis, qui sunt in inferno, quantum cælum epyreum ab igne inferni distat; ergo illa distantia est inter ipsos spiritus secundum se spectatos. Dicitur forte illam distantiam non esse inter spiritus secundum se, sed ratione corporum, in quibus sunt, et ideo solum per accidens, et quasi per extrinsecam denominationem Angelis convenire. Sed qui sic distinguunt, confundunt modum cognoscendi nostrum cum re ipsa: cum tamen soleat esse magna diversitas inter hæc, quando modus non est aliquid in objecto cognitum, sed ex parte cognoscentis, vel medii cognoscendi se tenet. Verum est ergo nos per distantiam corporum metiri, et cognoscere distantiam inter spiritus, nihilominus tamen in re ipse immediate, et per se est distantia inter ipsos spiritus, et non potest esse solum ratione corporum, seu per denominationem extrinsecam ab illis. Probatur primum, quia ut duo Angeli tantum inter se distent, quantum cælum, et infernum, oportet ut alter habeat realem præsentiam in cælo, et alter in inferno: sed Angelus non est præsens cælo, per ipsum cælum, vel per solam denominationem ab illo, sed per suum intrinsecum Ubi comparatum, et relatam ad Ubi cæli, et idem est de Angelo existente in inferno, ut in capite secundo satis probatum est; ergo distantia inter ipsos Angelos non fundatur in corporibus, in quibus sunt, sed in propriis, et intrinsecis Ubi utriusque Angeli.

4. *Effugium aliud evertitur primo.* — *Evertitur secundo.* — Dices saltem esse necessarium, ut ipsa angelica Ubi sint relata ad talia Ubi illorum corporum. Sed contra, quia hæc etiam relatio deservit cognitioni nostræ, non est tamen in re ipsa fundamentum relationis distantiae inter ipsos Angelos: sed solum est tale Ubi Angelicum. Quod probatur primo, quia relatio præsentiae ad cælum, in quo est Angelus, so-

lum addit ipsi Ubi Angelico, vel denominationem extrinsecam, vel ad summum relationem: neutra autem potest esse fundamentum alterius relationis, nimirum distantiae ab alio corpore, vel spiritu. Secundo quia mutato corpore, cui est Angelus præsens si Angelus immotus maneat, ut revera potest, sicut supra ostensum est, manebit eadem distantia inter illos duos Angelos, sive ubi ipsi sunt succedant alia corpora, sive non succedant per absolutam Dei potentiam, quia semper idem intervallum, quod etiam ex reali quantitate plenum, manere potest.

5. Ad vitandam autem vim hujus rationis dicunt, Angelum sublato corpore in quo est, si aliud ibi non succedat, nullibi manere, ac proinde nec propinquum, nec distantem a quovis corpore, vel spiritu relinqui. Sed hoc ipsum nos absurdum reputamus, et minime intelligibile, de quo jam diximus, et infra speciale dubium movebimus. Et deinde sequitur ex illa responsione, spirituale Ubi Angelicum, et omnino omitteri, sublato omni corpore, et realiter mutari mutato corpore, alteroque ibi succedente, etiamsi distantia a polis fixis non varietur. Et e contrario mutato corpore secundum locum, conservata præsentia Angeli ad ipsum, Angelum non mutare intrinsecum Ubi quæ omnia nobis videntur absurda, ut de multis jam probatum est, et de aliis tractando de motu Angelorum in sequentibus dicemus.

6. *Ad primam objectionis primam partem in n. 1.* — *Fundamentum distantiae est intrinsecum Ubi.* — *Id declaratur in corporibus.* — Præterea, hoc magis declarabitur respondendo ad objectiones factas. Ad primam dicimus fundamentum proximum distantiae realis respectu extremorum non esse quantitatem corpoream, sed Ubi intrinsecum, et reale, sive corporale sit, sive spirituale. Dixi autem *respectu extremorum*, quia in distantia reali duo possunt considerari. Unum est relatio inter extrema realia: aliud est spatium, quod necessario interponitur inter extrema distantia inter se. Ut ergo spatium sit reale, oportet ut sit quantitate corporea plenum: quia si nullum corpus ibi sit, intervallum illud non erit aliquid reale, quia intervallum dicitur latitudinem, et extensionem, quæ non est realis nisi in quantitate. Verum tamen hoc reale medium non est fundamentum realis distantiae, prout dicit relationem inter extrema, sed solum Ubi utriusque extremi. Quod patet manifeste in corporibus. Primo quidem in his quæ intra mundum sunt: si Deus aerem hujus cubi in nihilum redigeret, et medium hoc va-

cuum relinqueret, ut facile posset, tunc enim eadem realis distantia inter parietes maneret, quæ nunc est, ut ad sensum est evidens: et ideo ab adversariis etiam non negatur. Deinde in corporibus extra mundum idem posset facere Deus, creando alium mundum ab isto distante, quantum vel quomodo vellet. Quod etiam non negatur: quia profecto potest evidenter ostendi. Quis enim ita potentiam Dei limitabit, ut audeat dicere non posse creare alium mundum, nisi huic contiguum, aut cum tali Ubi determinato? Item posset Deus supra cælum empyreum alios cœlos in quocumque numero finito creare, et deinde posset ex illis cœlis intermedios annihilare, conservato supremo, et toto interjecto spatio relicto vacuo, et tunc illud supremum cælum æque distans manet a nostro cœlo empyreo, ac erat antea; ergo a principio potuisset idem cælum, vel alium mundum ab hoc distante creare, solo inani vacuo interposito; ergo distantia realis inter corpora non requirit medium reale, sed tantum extrema.

7. *Et applicatur eadem doctrina spiritibus.* — Hinc ergo concludimus, idem dicendum esse de substantiis spiritualibus. Quod quidem est manifestum, si Angeli supponantur esse in corporibus inter se distantibus sine reali medio ut facile declarari potest exemplo supra adducto de Angelis in cœlo, et inferno existentibus. Nam si fingamus omnia intermedia corpora annihilari conservatis cœlo, et inferno, et toto interjecto spatio vacuo relicto: tunc enim Angeli manentes in cœlo, et in inferno tantum inter se distarent, quantum corpora in quibus sunt, et ex terminis ipsis videtur per se evidens; et propterea ab adversariis etiam non negatur: sed respondent tunc distantiam convenire speciebus ratione corporis. Sed hoc refutatum est, quia relatio distantiae etiam in spiritibus intrinseca est, et suo modo illi rei inest, quæ distare dicitur: et corpus non est fundamentum talis relationis in Angelis existentis. Unde non majori verisimilitudine dicitur corpus distare a corpore ratione Angeli assistentis illi, quam Angelus distare ab Angelo ratione corporis, cui assistit, sed ulterius addo, etiamsi corpora extrema destruantur, Angelos posse immutatos manere, ac proinde eandem retinere distantiam. Assumptum probatur: quia posset Deus corpora inferni, et cœli empyrei in nihilum redigere conservatis spiritibus, qui in eis sunt, et nulla in eis realis mutatione facta. Quis enim audeat hoc divinæ potentiae negare? aut quæ contradictio, vel apparens repugnantia inde sequeretur?

Tunc ergo prædicti Angeli conservarent eadem Ubi intrinseca, et spiritualia, quæ prius habebant, tum quia illa non pendent a corporibus: tum etiam quia sine reali mutatione non amittuntur. Utrumque enim in capite secundo probatum est. Manente autem eodem Ubi in utroque extremo, eandem etiam manere distantiam necesse est: quoad hoc enim eadem est ratio de spiritibus, et corporibus. Tum quia in utriusque ratio Ubi prout est quid immobile, non potest intelligi sine habitudine ad puncta fixa immobilia vera, vel imaginaria: et consequenter neque potest intelligi sine distantia. Tum etiam quia distantia hæc solum dicit relationem inter extrema realia, et positiva, ac finita, quam omnia tam in extremis spiritualibus inveniuntur, quam corporalibus.

8. *Adversariorum responsio ad proximè dicta frustranea. — Duplex modus distantiae.* — Sed aiunt intervenire discrimen, quia in corpore quanto est intrinseca extensio, ratione cuius intrinsece habet distantiam, et propinquitatem: spiritus autem est indivisibilis, et ideo est incapax distantiae, quia sine quantitate reale intervallum intelligi non potest. Sed hæc differentia frustra excogitata est, et male applicatur, et cum aliqua æquivocatione. Considerandum est ergo aliud esse loqui de distantia in una et eadem re intrinsece inventa inter partes ejus, aliud vero esse loqui de distantia unius rei ab alia. Priorem modum distantiae verum est non inveniri, nisi in re quanta, vel actu, naturaliter loquendo, vel aptitudine, loquendo supernaturaliter. Nunc tamen de hoc genere distantiae non loquimur: quia non dicimus in Angelo ipso secundum se spectato esse distantiam partium, cum illas non habeat, nec sit capax quantitatis. At vero loquendo posteriori modo de distantia inter res separatas, illa non solum inter res quantas, sed etiam inter indivisibiles inveniri potest: quia non supponit extensionem intrinsecam in rebus quæ distant, et ideo invenitur inter duo puncta extrema distantium linearum, vel corporum, et inter eadem permaneret, si separata, et immota conservarentur. Ita ergo esse potest inter Angelos, etiamsi indivisibiles sint.

9. *Occurritur tacite objectioni.* — Nec obstabit, quod de se non possunt habere positionem in continuo sicut puncta, et ideo habent alium modum indivisibilitatis. Quia hæc differentia solum facit, ut Angelus non postulet ex natura sua distantiam ab alio Angelo, nec

etiam unionem ad aliquid quantum, sicut postulat punctum, non vero obstat illa differentia quominus substantiæ Angelorum quamvis altiori modo sint indivisibiles, sint capaces distantiae quatenus unaquæque earum capax est determinati, ac limitati Ubi. Cum autem dicitur intervallum non posse intelligi sine quantitate: si nomine *intervalli* intelligatur idem quod nomine *distantiae*, negatur assumptum, quia est illud ipsum de quo est controversia. Si vero nomine *intervalli*, significetur spatium illud interjectum inter extrema distantia, quod magis nomen illud significare videtur; respondetur intervallum quidem reale seu plenum non inveniri sine quantitate; intervallum autem vacuum, et aptum repleti quantitate sufficere ad distantiam realem inter extrema, ut inter corpora manifestum est, et omnes fatentur. Illud autem intervallum inter spiritus inveniri potest, etiamsi nulla corpora existant.

10. *Ad secundæ partis superioris objectionis principalis in numero secundo, probationem primam.* — Ad secundam partem objectionis in qua sumitur fundamentum distantiae esse terminos extremos quos habet quantitas, non autem spiritus; respondetur negando simpliciter antecedens. Quia imprimis eadem est ratio de propinquitate, et de distantia: propinquitatis autem non solum est inter terminos quantitatis, sed etiam inter spiritum, et corpus. Item esse potest inter duos spiritus, seu Angelos: imo etiam potest esse adæquata, ut sic dicam, inter duo corpora, saltem supernaturaliter se penetrantia. Quanquam naturaliter non contingat tanta propinquitatis inter quantitates, propter naturalem proprietatem quantitatis, quam naturaliter ita replet spatium, ut secum ibi aliud corpus non admittat. Quam repugnantiam non habent spiritus cum corpore, nec inter se, et ideo possunt esse intime propinqui, seu præsentis secundum suam substantiam totam, si de substantia indivisibili ita loqui licet. Eadem ergo ratione possunt esse inter se distantes secundum suas substantias, et non ratione terminorum, prout in quantitate inveniuntur: sed utraque Angeli substantia, ut affecta tali Ubi, est veluti terminus realis illius distantiae.

11. *Procedit ulterius responsio ad dictam probationem.* — Addo deinde, etiam in corporibus distantiam inveniri, non solum secundum terminos ultimos suarum quantitatum, sed etiam secundum partes, sic non distat caput a pede, et pars superior corporis minus distat

a cœlo, quam media, vel infima pars. Imo unum corpus secundum se totum ratione sui adæquati ubi distat ab alio integro corpore alibi existente secundum omnes partes ejus: ita ergo servata proportione, facile potest intelligi realis distantia inter Angelos sine partibus, vel terminis quantitatis. Denique considerari potest, quod licet Angelus in se indivisibilis sit, potest esse in loco, seu spatio divisibili, ita ut sit totus in toto, et totus in qualibet parte, et in quolibet puncto, seu extremo termino. Unde fit, ut licet Angelus in substantia sua non habeat partem, aut terminum, nihilominus in suo Ubi, seu in illa diffusionem præsentiae suæ possit habere terminum per comparisonem ad corpus, vel spatium cum præsens adest. Et hac ratione posset considerari distantia inter Angelos etiam secundum terminos Ubi, seu præsentiae uniuscujusque. Sicut etiam e contrario possunt duo Angeli esse propinqui, quia secundum ultimos terminos suorum Ubi se contingunt, etiamsi unum non sit penetrative cum alio secundum totum suum Ubi, ut in capite sequenti magis explicabimus.

12. *Ad secundam ejusdem partis probationem.* — Ad secundam probationem, seu primam illationem, jam responsum est. Concedimus enim, Angelum extra cælum esse posse, non minus quam corpus, et ibi positum habiturum esse suum Ubi intrinsecum, et reale, ut in capite secundo ostensum est. Nec in rigore sequitur tunc esse in nihilo, quia ubi Angelus est, jam aliquid est: nam ipse Angelus aliquid est, et multo magis, qui in ipso est, sed solum sequitur Angelum esse, ubi nullum corpus est, quod nullum est inconveniens. Sicut cælum empyreum licet non sit in alio corpore quod illud circumdet, realiter adest ubi præsens est, et non est in nihilo, sed est ibi, ubi superius corpus non est. Quanquam non est magna vis facienda in illo modo loquendi, *Quod res spiritualis sit in nihilo, seu in spatio imaginario*, quod nihil est: nam per illam particulam, *in*, non indicatur aliqua realis relatio ad spatium, vel continentiam, aut aliquid simile, sed solum declaratur, Angelum esse ibi, ubi corpus esse potest, licet non sit, sicut de immensitate Dei dixi in disputatione 30 Metaphysicæ, sect. 7, a num. 28.

13. *Ad tertiam probationem.* — *Ad quartam.* — Unde ad secundam illationem, seu tertiam probationem etiam concessum est, imo et probatum, inter Angelos esse posse distantiam realem, etiamsi spatium medium corpore vacet,

quia satis est, quod ex se possit corpore tantæ longitudinis repleri. Ad ultimam denique illationem de situ, negatur simpliciter sequela, quia situs in rigore significat partium positionem in loco, seu modum ex tali partium positione in toto resultans, quam rationem addit supra prædicamentum Ubi, et ideo non habet locum in Angelis, qui partibus carent. Nec etiam dicatur situs solum per relationem ordinis superioris, et inferioris, vel alia simili, locum habet in Angelis, seclusis corporibus: quia ille ordo solum attenditur secundum aliquam conditionem corporum, non solum in quantitate, sed etiam in qualitate aliqua, ut gravitate, vel aliqua alia simili, quæ in Angelis locum non habet. Videantur dicta de situ, disp. 52 Metaphysicæ.

CAPUT IX.

AN PLURES ANGELI IN EODEM LOCO ESSE POSSINT.

1. *Prima opinio D. Thomæ negans, varie limitatur a Thomistis.*—In hoc puncto D. Thomas, dicta quæst. 53, art. 3, negat posse esse simul, quia Angelus est in loco per operationem, cujus est causa totalis, et perfecta: non possunt autem esse duæ causæ totales ejusdem operationis, seu effectus; et ideo neque plures Angeli in eodem loco esse possunt; et hanc opinionem sequuntur Thomistæ, sed cum multis limitationibus. Prima est, ut intelligatur naturaliter: nam de potentia absoluta potest unus effectus esse a pluribus causis totalibus. Quæ limitatio vocabat nos ad questionem de causis quam omittimus, tum quia aliena, tum etiam, quia naturaliter loquimur. Altera limitatio est, quod intelligatur regulariter, secundum ordinarium operandi modum, maxime convenientem tali naturæ, nimirum, ut unusquisque Angelus operetur, ut causa totalis, et perfecta sui effectus. Nam in rigore, si duo Angeli velint, possunt eandem rem simul movere, ac proinde esse simul in illa, tanquam in loco. Et ita fatentur Cajetanus ibi, et Ferrariensis 3, contra Gent. 68. Dicunt tamen illud esse rarum, et superfluum, et ideo fuisse a D. Thoma omissum. Et præterea addunt tunc illos Angelos non esse adæquate in illo loco, sed inadæquate, quia neuter est secundum adæquatam operationem. Tertia limitatio est, ut intelligatur secundum eandem operationem. Fatentur enim plures Angelos posse esse simul in eodem loco per diversas operationes. Verumtamen præterquam quod hæc omnia procedunt ex falso fundamento, quod Angelus sit in loco por-

operationem: illo etiam supposito, sunt tantum diverticula. Nam quomodocumque Angelus operetur in loco sibi adæquato quoad extensionem spatii, etiamsi ibi non operetur quantum potest, vel omnibus modis quibus potest, simpliciter erit in loco adæquato. Quia exhibet præsentiam suam quantum potest secundum extensionem loci, et illum contingit secundum omnes partes ejus. Quod autem ille contactus sit major, vel minor intensive (ut sic dicam) vel quod sit per hanc, vel per illam, unam, vel plures operationes, parum profecto referre videtur ad loci adæquationem, vel formalitatem, ut per se clarum videtur, et proponendo veram sententiam ostendetur.

2. *Aliorum opinio eadem ex alio fundamento.*—At vero Richardus, in 1, dist. 37, a. 2, q. 4, licet alias teneat, Angelum esse in loco per suam substantiam, nihilominus negat posse plures Angelos esse in eodem loco. *Quia non potest* (inquit) *unus Angelus penetrare alium: quæ autem simul sunt in eodem loco, se penetrant*, et idem sentit Bassolis, in 2, dist. 2. q. 4, art. 4, et rationem reddit, quia hoc est supra cursum, et modum naturæ. Item ab inconvenienti, quia alias etiamsi Angeli essent infiniti, possent esse in eodem loco adæquato. Bonaventura vero, in eadem dist., q. ult., in fine, ait: Quamvis hoc non repugnet secundum particularem naturam rei spiritualis, nihilominus repugnare secundum ordinem universi: nam tolleretur, vel mutaretur hic ordo, si plures Angeli simul essent in eodem loco. Sicut inverteretur, si unus Angelus distaret infinite ab alio, vel si esset ultra totam circumferentiam ultimi cœli.

3. *Prima conclusio.*—*Plures Angeli non possunt esse in eodem loco per idem Ubi.*—Juxta nostram vero sententiam distinguendum breviter est de Ubi intrinseco, vel de loco extrinseco, seu corpore, in quo Angelus esse dicitur, vel etiam de spatio imaginario, quod nostro modo intelligi tale corpus replet. Et primo dicendum est, non posse duos Angelos esse alicubi per idem Ubi, et quoad hoc non posse esse in eodem loco formali. Probatur manifeste, quia Ubi Angelicum est modus intrinsecus substantiæ ejus, idem realiter cum illa, et solum modaliter, seu formaliter distinctus: talis autem modus non potest simul esse in subjectis realiter distinctis, ut in Metaphysica notum est. Unde etiam duo corpora se penetrantia divina virtute in eodem spatio, seu intra eandem superficiem ambientem, semper habent propria Ubi intrinseca distincta, et separabi-

lia: nam si unum inde removeatur, et aliud maneat, illud amittit Ubi, quod ibi habebat, et aliud conservabit, quod habebat. Atque idem est cum proportionem in Angelis. Supposita ergo nostra sententia in hoc nulla esse potest controversia.

4. *Secunda conclusio.*—*Plures Angeli possunt esse simul in eodem loco extrinseco adæquato.*—*Ægidii evasio frivola.*—Secundo dicendum est, loquendo de extrinseco loco posse plures Angelos esse simul in eodem loco adæquato, juxta conditionem, et capacitatem uniuscujusque. Ita docent in 2, dist. 2, Scotus, quæst. 8, Gabriel, quæst. 2, art. 3, dub. 3, Gregorius, quæst. 3, Major, quæst. 10, Marsilius, in 2, quæst. 2, art. 2, concl. 8, Ocham, quodlib. 1, quæst. 4, Malonius, in 2, dist. 8, disp. 13, Pesantius, 1 p., quæst. 52, art. 3, et ibidem Vasquez et Molina; et Albertus in 1, distinct. 37, art. 25, dixit posse Angelos plures esse simul quoad substantiam, licet non quoad operationem. Et probatur primo, quia hoc videtur magis consentaneum sacræ Scripturæ narranti, legionem dæmonum fuisse intra unius hominis corpus. Ex quo loco colligunt aliqui ex Patribus, Angelos non esse corporeos, quia necessarium fuit tantam multitudinem spirituum penetrari cum partibus corporis. Simili ergo modo nos colligimus, vel omnes, vel plures eorum dæmonum fuisse simul, et quasi sese invicem penetrando simul cum Patribus corporis. Fingere nam singulos illorum dæmonum fuisse in distinctis partibus intergratibus illud corpus, et valde voluntarium est, et incredibile, cum necessarium non sit, neque cum probabili fundamento dici possit. Et confirmari potest, quia omnes illi dæmones in quacumque parte corporis essent, erant simul cum tota anima; ergo etiam plures illorum inter se poterant esse simul in eadem parte. Respondet Ægidius, negando consequentiam, quia Angelus et anima sunt diverso modo intra corpus. Angeli vero sunt eodem modo, et ideo magis inter se repugnant. Sicut duæ animæ non possunt simul, et eodem modo esse in eodem corpore, informando illud. Sed hæc differentia frivola est, quia licet illi duo essendi simul in corpore per informationem substantialem non possint simul esse saltem naturaliter in duabus animabus, respectu ejusdem corporis, et omnium partium ejus, nihilominus modi essendi simul per præsentiam non habent inter se repugnantiam: quia respectu corporis, sunt plusquam extrinsecæ, et accidentales formæ.

5. *Probatur ratione, a priori, bipartito antecedenti.*—*Ostenditur prima pars antecedentis.*—*Richardi placitum in n. 2, refellitur.*—Atque hinc sumitur ratio a priori assertionis. Quia duo Angeli non se excludunt naturaliter ab eodem loco, ratione substantiæ suæ, nec ratione modi, quo sunt in corpore, vel etiam in spatio, ergo non est cur repugnet naturaliter esse in eodem loco, si velint. Consequentia manifesta est, quia nulla alia ratio repugnantia cogitari potest. Antecedens vero quoad priorem partem de substantia patet, quia sola quantitas est ratio expellendi alteram substantiam ab eodem loco. Ideo enim Angelus potest naturaliter esse penetrative, seu intime in corpore, quia quantitatem non habet, ergo multo minus duæ substantiæ angelicæ inter se repugnabunt in eodem loco, cum neutra illarum quantitatem habeat. Unde mirum est, quod Richardus sine ulla probatione dixerit, Angelos non posse sese penetrare. Nam consequenter idem dicere debuisset de Angelo, et anima rationali, cujus contrarium probatum est, et docet auctor libri de Ecclesiasticis dogmatibus, cap. 83. Sed fortasse Richardus per penetrationem intellexit illapsum. In hoc enim sensu refert Pesantius rationem illam ex Alberto, 1 part., tit. 18, quæst. 37. Ait enim ex eo, quod duo Angeli sint simul in eodem loco, non bene infertur unum illabi intra alterum, quia illapsus ultra substantialem præsentiam, et indistantiam, requirit peculiarem influxum unius substantiæ in aliam, intra quam illabitur, et dependentiam substantialem inferioris substantiæ ab altera, quæ in illam illabitur, ut in superioribus visum est. Ad existendum autem simul in eodem loco hæc actio inter spiritus necessaria non est, sed sufficit intima præsentia, et indistantia in intrinseco Ubi, quæ potest dici penetratio substantialis. Sicut existentia duorum corporum in eodem situ, seu spatio facta per divinam potentiam dicitur penetratio quantitatum, licet quantitates inter se nullam actionem habeant. Melius tamen Scotus dixit, quod licet corpora non essent, simul esse possent, imo addit ipse, non facile explicari posse, quo modo possent non esse simul. Verumtamen etiam distare possent per diversa Ubi, ut supra explicavi. Tamen hinc etiam colligitur potuisse esse simul, si velint, ut statim probabitur; ergo etiam nunc possunt esse simul, etiam cum corpore, quantum est ex parte substantiæ suæ.

6. *Ostenditur secunda pars antecedentis.*—*Superest probanda altera pars, nimirum, quod*